

Krönika

Hierarkiernas toppar ser sällan deras bottnar. Axel Odelberg utvinner en moralitet ur en alldaglig incident.

Arvfurstliga seder

Mindervärdeskomplex är en svårartad åkomma som skapat mycket elände och många onödiga konflikter i världen. Folk med mindervärdeskomplex är ständigt på jakt efter tecken som de kan tolka som bekräftelser på att omvärlden ringaktar och skymfar dem.

En vanlig sorts mindervärdes känslor kommer sig av att man identifierar sig som tillhörande någon grupp som systematiskt utsatts för diskriminering. Kurder, negrer, kvinnor, araber, judar, samer, indianer och invandrare för att nämna en handfull av de många kollektiv i världen som i större eller mindre grad varit eller är föremål för nedlåtande behandling från medlemmar av någon annan grupp.

När en tingsrätt i södra Sverige nyligen frikände ett par lärare från ansvar för att några av deras elever drunknat då de var på badutflykt med skolan ansåg sig de förolyckade barnens invandrade föräldrar illa behandlade av det svenska rättsväsendet. Underförstått frikändes lärarna därför att de drunknade var invandrarbarn, inte för att de gjort vad de kunnat i den situation som uppstod.

Förhoppningsvis hade de fel. Förhoppningsvis var utslaget ett uttryck för rättvisa och oväld, inte en funktion av de drabbade

familjernas etniska ursprung. Men det går inte att bevisa. Man kan bara, på mer eller mindre goda grunder, välja att tro det ena eller andra vilket ger gott om utrymme för den som vill odla sina mindervärdes känslor.

I normalfallet brukar situationer där någon tycker sig få sina mindervärdeskomplex

bekräftade utspela sig mellan parter där blott den ena uppfattar den andra som en potentiell förtryckare: man - kvinna, vit - svart, svensk - invandrare, *et cetera*. Verkligt intressanta lägen uppstår då båda parter plågas av mindervärdes känslor gentemot den andra.

Folk som ständigt är på sin vakt mot tecken på ringaktning från omvärlden finner dem alltid.

Sådan var situationen för en tid sedan i Arvfurstens palats. Utrikesminister Anna Lindh hade besök av en kollega från Afrika, en gammal gerillakämpe som hoppades på svenskt bistånd till sitt fattiga krigshjärjade land. På ena sidan skrivbordet satt det lilla välmående europeiska landets utrikesminister, en ung vit kvinna, på andra sidan den fattiga afrikanska statens utrikesminister, en ärrad svart man.

Afrikanen talade och Anna Lindh lyssnade. Efter ett tag öppnades dörren till rummet och ett skrivet meddelande överlämnades till Anna Lindh som genast började läsa papperet. Efter en stund hejdade sig afrikanen i sin utläggning och frågade irriterat sin läsande svenska kollega:

"Lyssnar ni på mig?"

Efteråt, när den afrikanska delegationen hade lämnat rummet vände sig Anna Lindh till sina medarbetare och utbrast: "Så där sa han bara för att jag är kvinna. Det hade han aldrig sagt till en man."

Hur Anna Lindhs afrikanske kollega efteråt kommenterade att hon började ägna sig åt annat än att lyssna till honom mitt i hans utläggning kan jag bara gissa. Det kan ha varit allt ifrån att "så där bar hon sig åt bara för att jag är neger" till att hon gjorde det "för att det land jag representerar är obetydligt och fattigt".

Vad skälet än var så kan man inte säga att Anna Lindh behandlade sin afrikanske kollega särskilt respektfullt, och, som ett resultat av det, inte heller han henne. En annan sak är om det faktiskt berodde på att Sveriges utrikesminister är kvinna, men folk som ständigt är på sin vakt mot tecken på ringaktning från omvärlden finner dem alltid.

8 april 1999

AXEL ODELBERG

axel.odelberg@telia.com

Vilsna hjältar i Balkans labyrinter

Bombningen av Jugoslavien är så enfaldigt skött att den måste ha andra syften, skriver Knut Carlqvist.

Mitt folk är besatt av demoner, skrev en anonym jugoslav i Dagens Nyheter i tisdags. De tror på vad de ser på TV. De lever i en virtuellt verklighet där Milosevic är frälsaren. De har tagit på sig den magiska huvan. Så är det säkert, det fenomenet är bekant från varje krig.

Varför tar svenska journalister på sig den magiska huvan? De är inte i krig och tror ändå blint på vad de ser i TV. I deras värld är Nato frälsaren. Om politikerna säger att bomberna faller av omsorg om kosovoalbanerna så är det så. Tron försätter berg och då kan den säkert platta ut de illyriska också, så att den bepansrade godheten kan ta sig fram.

Trädarna löper tillbaka

Vad utlöste flyktingströmmarna i Kosovo? Milosevic, påstås det. Men trädarna löper tillbaka till habsburgarnas kamp mot det osmanska väldet, gränsdragningarna efter Första världskriget och den av Tyskland och Föränta Staterna orkestrerade uppbyggnaden av Jugoslavien, som ledde fram till inbördeskriget 1991.

Situationen i Kosovo blev trots det akut först när den ultranationalistiska UCK-gerillan efter Dayton 1995 manövrerade ut de civila albanska ledarna och började angripa polisstationer. Situationen förvärrades när gerillan i oktober i fjol tilläts ta kontroll över landsbygden, sedan Holbrooke förmått Milosevic att dra undan säkerhetsstyrkorna. Ändå dröjde den etniska rensningen tills angreppet kom.

UCK hotar stabiliteten

Milosevic hoppades i det längsta på en politisk lösning, då han visste att EU-länderna ogillade det storalbanska UCK, som hotar stabiliteten också i Makedonien och Grekland. Men i Rambouillet beordrades han under hot att skriva på ett fördrag som i praktiken brutit loss Kosovo med serber och allt. Detta i strid med FN-stadgan (2.1, 2.3, 2.4 och 2.7) och principerna för umgänget mellan staten enligt Helsingforsavtalet, i synnerhet:

- Att avstå från våld och hot om våld
- Gränsers okränkbarhet
- Staters territoriella integritet
- Tvisters lösande med fredliga medel
- Icke-inblandning i varandras inre angelägenheter.

Infrå dessa högtidligt ingångna avtal, ratificerade av vart lands parlament och med smärre avbrott

Fräls oss ifrån ondo. Säkerhetsinstitutet i Belgrad efter Natos bombning, på ett flygfoto från amerikanska försvarsdepartementet.

vägländande för det diplomatiska umgänget stater emellan sedan Wilsons dagar, fnyser svenska journalister. De blir illamående när de hör ordet "folkrätt", citattecknen visar att de osäkrar sina pistol-er. Människor som håller fast vid folkrätten betecknas som "intellektuella", citattecknen låter förstärka att det rör sig om ohyra.

Att Milosevic låtit fösa ut den kosovoalbanska civilbefolkningen är ett folkrättsbrott. Syftet är främst att komma åt gerillan, men samtidigt exploaterar han en svag punkt i Natolägret, ingen vill nämligen ta hand om en halv miljon kosovoalbaner. Och ju längre kriget pågår, desto svårare blir det att repatriera dem.

Varför tar svenska journalister på sig den magiska huvan? De är inte i krig och tror ändå blint på vad de ser i TV.

Nato har förstått att bombningarna skulle utlösa en serbisk offensiv mot gerillan och leda till massflykt, men UCK förklarade i Rambouillet att det var ett pris de kunde betala. Flyktingarnas ankomst skulle göra sig bra i TV och skapa acceptans för kriget i väst.

Men Nato hade inte tänkt längre än så och togs på sängen av flyktingvägens omfattning. Resurser fanns inte på plats. Från EU påpekades med kraft att flyktingarna skulle tas emot i närområdet, det vill säga i de utarmade republikerna Montenegro, Makedonien och Albanien. Dessa var inte dummare än att de insåg att det hela skulle bli en utdragen affär och drog i bromsen. Resultatet blev en pinsam runda Svarte Petter i väst-lägret. Pierre Schori försäkrar att det nog inte behövs tillfälligt uppehållstillstånd, albanerna kan ses som "deporterade".

Kriget är alltså redan förlorat om målet var att försvara albanernas rättigheter i Kosovo. Den prestigeförlusten kan bara kompenseras genom upptrappning. Det blir dags att bomba Belgrad och att sätta in marktrupper. Nato uppträder där-

med öppet som en makt som vill förgöra den serbiska nationen. Serberna kan ta av sig den magiska huvan, den behövs inte längre, medan svenska journalister får dra ner huvan till axlarna och intala sig om de skådar demokratins seger. Nato har utmanövrerats.

Brittiska ministrar försäkrar att Milosevic ska ställas inför krigs-förbrytartribunal. Laglorderna får bekymmer. Ska de återropa folkrätten? Ja, men den har ju redan förklarats obsolet av angriparna. Vem kan döma Milosevic för brott mot principerna 7 och 8 i Helsingforsavtalet om Nato redan kört över principerna 1 till 6? Och om nu etnisk rensning är förgräplig, varför var den inte det när Tudjman rensade Krajina från serber?

Svenska journalister begriper inte att de mänskliga rättigheterna är en del av folkrätten och att det ena hänger ihop med det andra. Godtycket kan inte få råda, fler bomber tickar i Europa än Kosovo. Milosevic hävdar att förflyttningen av albanerna till gränserna skedde för att skydda dem för Natos bomber och för att de inte skulle komma i kläm i uppgåelsen med UCK-gerillan. För flyktingarna återvända finns inte mycket att hänga honom för. Av allt att döma förbereder han just den manövern i samverkan med kosovoalbanernas valde ledare Ibrahim Rugova, som i lugn och ro kan bevittna gerillans sammanbrott från sitt hus i Pristina. Jag kan tänka mig frustrationen i Natos ledning. Välkomna till Balkan, mina herrar.

Illan planerat angrepp

Angreppet är så illa planerat och likgiltigheten för kosovoalbanernas öde så uppenbar, att kriget rimligen har andra syften än det virtuella. EU-staterna är oense och oförmögna att bjuda Föränta Staterna motstånd. Effekten är att den europeiska politiken dikteras från Washington och att Nato framstår som en aggressiv pakt. Tony Blair har parkerats som ny stjärna i EU:s centrum, medan Chirac fotats undan. Om detta var målet, så var operationen lyckad.

Men inte ens den outröttlige Carl Bildt lär ha lust att stå efter det här kriget.

KNUT CARLQVIST